

A népesedéspolitikai nyelve – avagy a rasszizmus legitim nyelvi közege

Reflexiók Melegh Attila írására

Krémer Balázs

A reflexió személyes közege

A magam részéről jó adag nosztalgiával olvastam Melegh Attila írásának első verzióját, mivel kellemes emlékként toltult agyamba mindazon emlék, amely jellemzően a Szociológiai Intézet folyosójához kötődik. Anno, oda vonultunk ki számos alkalommal bűnös szenvedélyünknek hódolandó a dohányzási tilalom alatti könyvtárból, amely közös dolgozószobánk is volt egy darabig. Folyosói locsogásaink alkalmával Attila jellemzően épp azt a formáját nyújtotta, amit ezen írása is képvisel: eredeti és élvezetesen szellemes ötvözetét az akkurátusan semleges, szakszerű filológiai elemzésnek és a lényeg nyelvi, stílárius kiemelésének; a hűvösen tárgyilagos analízisnek és a civilizált európeai értékek öntudatos (és intellektuálisan kockázatos) képviselőjének. Midőn, anno, körbetoporogtuk a folyosón azt a neheztelt lábán álló, alumínium hamutartót, rendre olyas dolgok történtek velünk, ami miatt jó volt részese lenni a szociológiának – nem mint tudománynak, hanem mint életformának. Beszélgettünk, eszmét cseréltünk, megpróbáltunk a magunkéból hozzatenni ahhoz, ami a másiké – és mindeközben épültünk, többek lettünk talán intellektuálisan is, de viszonyainkban mindenképpen. Nos, ez a „dolog” jött be nekem akkor, amikor a szöveget olvastam. A szöveg froclizott, provokált, okosított – és midőn évek múltán telefonon beszélgettünk róla, éppúgy ellocsogtuk róla vagy egy órát, mintha néhány cigarettát elszívva ama régi folyosói hamutartót toporogtuk volna körül.

Az izgalmas diskurzus közben Attila szóba hozta, hogy reflexióimat talán írjam is meg a Replikának – de ezt akkor nem tartottam beszélgetésünk tartalmához mérhető lényegi kérdésnek, és elintézettnak véltem a dolgot azzal, hogy jó, jó, majd. Tegnap este azonban meghívást kaptam a Replika szalonba, melynek témája az inkriminált opus volt, és ez két vonatkozásban is folytathatatlanná tette halogató magatartásomat. Egyrészt, a kellemes és izgalmas beszélgetés határozottan felelevenítette korábbi lelkesedésem. Másrészt, a T. Szerkesztők igen határozottan emlékeztettek korábban tett ígéreteimre. Nos, ilyen előzmények után ülök a gépem előtt, és próbálok meg reflektálni az írásra. Nem tudok, és őszintén szólva nem is akarok másként reagálni a tanulmány felvetéseire, mint ahogy azt a fentebb megénekelt hamutartót körbetoporogván tenném. Írásom talán nem lesz túl összeszedett, nem lesznek benne filológiai hivatkozások, s a gondolatmenet sem fog mindenkor az akadémiai elefántcsonttoronyok magasságába emelkedni. Reflektálni fogok, úgy és azt, ami nekem az írásról eszembe jutott.

Rasszizmus, politika és népesedés

Melegh írása némiképp cseles és megtévesztő. Úgy tesz, mintha témája a népesedés-politika, a népesedéspolitikai diskurzus volna. Nos, mindez legfeljebb a tárgya. A valódi téma – az én olvasatomban – részben a rasszizmus, részben az ettől való szorongás. És épp ez az, ami hozzászólásra készítet, hisz a világ sorsát féltve magam is éppúgy tartok attól a valamitől, amit némileg tisztázatlanul rasszizmusnak szokás nevezni. Teller Ede mondta gyakran a radioaktivitás kapcsán, hogy az embernek leginkább attól van szorongánivalója, amit nem ismer, amiről hiányos a tudása. A rasszizmus némiképp hasonlatos a radioaktivitáshoz annyiban, hogy tudjuk róla: nagy katasztrófákhoz vezethet, de nem kell különösebben ismernünk, szabatosan definiált fogalmakkal beszélünk róla ahhoz, hogy szorongásaink megfogalmazásakor evidensként használjuk magát a fogalmat.

Melegh sem dugja a zsebünkbe a rasszizmusról szóló igazság „bölcsek kövét”, nem ad precíz és szabatos definíciót a jelenségről – miközben olvasatomban mégiscsak erről szól a dolgozat. Két igen fontos tézist fejt ki a rasszizmusról.

Első tézise voltaképpen egy Foucault-interpretáció. Az a késő középkori váltás, amely a politikai hatalom irányát a „halál feletti uralomról” áterrelte az „élet feletti uralomra”, a politikában elültette – és mind a mai napig gondosan éltetgette – azt a „rasszizmust”, amely különbséget tesz az „értékesebb”, „minőségibb” emberi élet és az „értéktelen”, társadalmi, politikai szempontból „fattyú” emberi élet között. E különbségtétel általános formája valóban etnicitáshoz, rasszhoz, fajhoz kötődik („biopolitika”), ám az „értékes-értéktelen emberi élet” közti különbségtételt kifejező kategóriák minden gond nélkül áttehetők kasztra, osztályra, társadalmilag konstruált osztályozásokra is.

Második tézise a szöveg szerint az „angolszász népesedéspolitikai” paradigmáról szól (érzékeltetve azt is, hogy nem kizárólagosan erre a tradícióra gondol, de erre bizonyosan), és azt állítja, hogy a népesedéspolitikai diskurzus gyakorlatilag keletkezése óta (az amúgy, pl. a poor law kapcsán kifejtett, szociális nézetei miatt mai szemmel bárdolatlannak megítélhető) rasszista diskurzus. Tézisének kifejtése közben az emberfia kuncoghat értékítéletén: Malthus még egy becsületes európeér gondolkodó volt, aki nem akart a hatalom pozíciójából előre értékítéletet mondani az „értékes” és „értéktelen” szaporulat közötti határokról, hanem a határok megkonstruálását jó darwinista módjára a spontán társadalmi evolúcióra bízta. Vele szemben, a későbbi népesedéspolitikai megnyilvánulások – melyek lehettek pronatalisták, antinatalisták, de még inkább a kettő egyszerre – egyértelműen arra játszottak, hogy hatalmi, politikai pozícióból megkülönböztetve az értékest az értéktelentől, a népszaporulat arányait „kedvező” irányokba terelgessék – úgy nemzeti, mint globális szinten.

Rasszizmus versus felvilágosodás

Melegh fejtegetése engem eltalált: valami olyanról szól, ami nagyon is jelen van, ami nagyon is „ügy” manapság. Koszovók, Haiderok és cigánykérdések évadján talán többet és okosabbat is lehetne mondani a félelmeknél és zsigeri indulatoknál – márpedig nemigen szoktunk többet és okosabbat mondani. Ó igen.

Nem könnyű válaszolni rá, és Melegh is nyitva hagyja a kérdést: vajon miféle társadalmi kategóriák, megkülönböztetések politikába való beépülése jelenti a „rasszizmust”?

Annak ellenére, hogy e kérdésre nem ad egyértelmű választ, nekem ad annyi inspirációt, amivel saját használatra legalábbis pontosabbá tudom tenni nézeteimet. Mindaz, ami itt következik, nem tekinthető az „igazság kinyilatkoztatásának”, tudományos vagy hatalmi érvekkel elfogadtatható megállapításoknak. Inkább csak afféle közérdeklődésre számítható magántöprengés, tétova fogalomhasználati javaslat arról, hogy miként is nevezzük nevén a rasszizmust, amelynek agresszív feléledésétől és elterjedésétől oly sokan és oly erősen tartunk. Hiszen társadalmi kategóriákat használunk mind a tudományban, mind a politikában (jogosultsági kritériumok, társadalompolitikai programok célzottsága stb.), sőt ezeknek olykor értékelő tartalmuk is van (pl. valakik jogosultak valamire, míg mások nem) – ugyanakkor valóban nem lenne célszerű rasszizmusnak tekinteni mindenféle intézményesült, társadalmon belüli megkülönböztetést. Van azonban egy éles határvonal, ami számomra relevánsnak tűnik, legalábbis jól jelöli ki az értékeim szerinti elfogadhatóság határait. Nem a pozitív megítélés, a szimpátia határait, hanem azt a határt, amelynek átlépése a rasszizmusként megbélyegzendő, tűrhetetlen belegyaloglást jelenti a barbarizmusba. Nekem e határ: Rousseau. A civilizált „társadalmi szerződés” fundamentuma az, hogy az embert, mint társadalmi lényt a születése pillanatában felruházzuk valamilyen evidensen és mindenkit egyaránt megillető sajátossággal: „az ember szabadnak született...” Mindazon politikák, amelyek az embert születése pillanatában (olykor még előtte) különféle jogosultságokkal, felhatalmazásokkal és szabadságokkal ruházzák fel – általam rasszizsának tekintett politikák. Ennek megfelelően, visszatérve Melegh okfejtéséhez: mindazon népesedéspolitikák, amelyek a gyerek megszületésekor, sőt fogantatásakor különbséget tesznek az „értékesebb (ezért gyarapítandó) szaporulat” és az „értéktelen (ezért korlátozandó) szaporulat” között, értelemszerűen rasszisták. Rasszisták abban az értelemben, hogy az ember születése pillanatában nem rendelkezik mással – sem erénnyel, sem bűnnel –, mint tulajdon genetikai állományával. A gyermek születésekor keletkező politikai megkülönböztetés – csak a származásra, a feltételezetten vagy valóban örökölt attribútumokra épülhet. A genetikai állományban, örökölt sajátosságokban fellelhető különbségek akár léteznek, akár csak előítéletekből származnak, akár a már megszületett, akár a még ezután világra jövő gyerekekre irányulnak – valamiféle „faji”, rasszbéli, társadalmi kategorizáció kifejeződésének tekinthetők. Ha ezen különbségekből embert és embert egymástól megkülönböztető politikai bánásmódok, elbírálások keletkeznek – akkor ezt nevezhetjük akár rasszizmusnak is.

A népesedéspolitikai implementációja

Manapság igen óvatosan kell bánnunk azzal, hogy mi alapján mondunk ítéletet a politikákról: a nyilatkozatok, avagy a tényleges politikai tettek alapján? Az előbbieket olykor veszélyesek, mivel időnként komolyan gondolják őket – ám az esetben nem annyira veszélyesek, ha a politikai hablatyolás nem szól másról, csak önmagáról. Manapság a népesedésről szóló politikai nyilatkozatok zömének – hál’ istennek – semmilyen konkrét tartalma és következménye nincs, azok legfőképp önmaguk (s a róluk szónokló politikusok) korlátozottságáról szólnak, afféle politikai irányultságot jelszószerűen érzékeltető lihegések. E szövegek elemzése leginkább a politológusok és PR-szakértők perverz és belterjes hevenykedésének tekinthetők. Jóval súlyosabb kérdés a „népesedéspolitikákat” aszerint megítélni, hogy valójában mit is tesznek?

Természetesen minden népesedéspolitikával komoly bajok vannak akkor, amikor az állami erőszak eszközeivel próbál beleavatkozni a szexualitásba, gyermeknemzésbe vagy gyermek nem nemzésbe, a szülésbe, az emberi testbe – a privát lét legintimebb szféráiba. Ha a politika beleszól a magánélet olyan intimitásaiba, mint a biológiai reprodukció – akkor szükségképp vagy bárdolatlan (mint amikor tiltásokkal, kényszerekkel él), vagy amorális (amikor bizonyos, számára élvezeteket okozó szexuális magatartásokért az adófizető polgár pénzét osztva kéjnének néz bizonyos nőket, másoknak meg nem ad pénzt, mert azok kevésbé gerjesztik a politika libidóját). Ám az, hogy a politika magatartása ilyen erőszakos, vagy hogy macsós önbizalommal potenciális kurvának tekint minden nőt –legfeljebb ízlésbeli problémákat vet fel: nekem speciel nem tetszik. Az viszont már sokkal súlyosabb következmény, hogy e macsó politikát nem lehet „semlegesen” művelni. Amely politika a biológiai reprodukció magánügyeibe beleszól, eddig még soha nem tudta, valószínűleg eleve nem is tudhatja ezt az otrombaságot semlegesen tenni. Különbséget kell tennie értékesebb reprodukció, génanyag, öröklendő társadalmi erényt hordozó szaporulat – és az értéktelen, a selejt, a fattyú szaporulat között. Az ilyen politika rasszista: nem a republikánus jogegyenlőség talaján áll, nem a „res publica”-t és a közjót, hanem fajt, osztályt, kasztot képvisel más fajokkal, rasszokkal, osztályokkal és kasztokkal szemben.

Nem óhajtom eufemizált ezotériákba burkolni mondandóm aktuálpolitikai tartalmát. Igenis, a jelenlegi magyar kormány társadalompolitikáját, „családpolitikáját” rasszistának minősítem. Nem elsősorban azért, mert a magyar kormány a hazai és külföldi fasisztákkal, nyíltan és büszkén rasszistákkal kvaterkázik, hanem azért, mert a megszületett gyerekek között pusztán felmenőik hozománya alapján elképesztő megkülönböztetéseket tesz. A legújabb javaslatok megvalósulása esetén lesz olyan magyar gyermek, akinek felneveléséhez szülei magas osztályhoz és rasszhoz tartozása alapján az állam évente 700 ezer Ft-tal kíván hozzájárulni, és lesz olyan pária utód, aki ennek a huszadát sem fogja megérni az államnak. Az állam hússzoros értékkülönbséget szándékszik tenni gyermeki életek, öröklött genetikai hozományok között. Émelyítő és felháborító... Ha ehhez hozzávesszük azt, hogy a TÁRKI vizsgálatai és a TÁRKI-adatakon végzett világbanki jelentés szerint az elmúlt két évben a gyerekszegénység szignifikánsan nőtt, különösen az egészen kicsi (0–2 éves) gyermekek körében, s a kormány tervei éppen a gyerekes családok sorából szoríthatnak le további rétegeket, úgy felháborodásunk csak még inkább megalapozottnak hat.

Van-e, lehet-e nem rasszista népesedéspolitika?

A fentiek után talán meglepő lesz a válaszom: igen, lehetséges. Mindehhez két körülményt jelezni kell. Egyrészt: bár a túldramatizálással semmiképpen sem értek egyet, s a „nemzethalál” apokaliptikus pátosza semmi meghatódottságot nem, inkább csak röhögőnémetet kelt bennem – ám ezzel együtt a népesedési kérdést valós problémának látom. Márpedig ha van ilyen probléma, úgy egy értelmes és racionális politikának kutya kötelessége megpróbálni kedvező irányokba terelni a társadalmi folyamatokat. Azaz: ha itt és ma van népesedési probléma, úgy érthető és helyes dolog, ha ezzel a politika tisztességgel (civilizáltan, kulturáltan, bölcsen stb.) megpróbál szembenézni.

Másrészt: maga Melegh Attila is jelzi azt, hogy a magyar népesedéspolitikai diskurzus számos elemében messze nem annyira rasszista, mint az angolszász tradíció. A szer-

ző, persze, e megállapítással darázsfészekbe nyúl: a népi-urbánus vitába és annak sajátos aktualizálásába. Szerintem alapvető tévedés a teljes magyar népesedéspolitikai tradíciót nem rasszistának minősíteni, és szót sem ejteni a létező Szabó Dezső-i, Németh László-i rasszista tradíciókról, amelyek – a reformációig visszanyúló retorikai alapokon – folyamatosan szembeállítják az úgymond értékes „magyar” szaporulatot a Kárpát-medence előzőnlésével fenyegető szláv, román stb. fattyakkal. Viszont való igaz, hogy a népi-paraszi problémát a modernizáció pozitív példáinak tükrében felvető népi megközelítés szerint (tessék csak megnézni Erdei áradozását a dán tejszövetkezetekről...) a nem magyar (német, zsidó) és nem paraszi (urbánus, polgári) minták nem értéktelenebbek, silányabbak az autentikus magyar paraszi mintáknál, legfeljebb adaptációs zavarokat, nem szerencsésen követett példákat mutatnak. Talán zárójelbe is tehetjük most azt a mellékkörülményt, hogy Melegh szempontja alapvetően más, a jelenleginél sokkal konstruktívabb mederbe terelhetné a „besült” népi-urbánus dialógust – mert ebben úgysem reménykedik senki (majd néhány cigaretta elszívása közben fogunk még erről locsogni Attilával, talán másokkal is). Sokkal lényegesebbnek tartom ennél a hevenyészett magyar tradíciókra való hivatkozásban azt, hogy ez a népesedéspolitikai tradíció nem a pázrásról, a kaparásról és szülésről szól – hanem az életről magáról. Ami azért egy kicsit több a „demográfiai események” számbavételénél. Normális népesedéspolitikának az életről kell szólnia: életciklusokról, a gyerekek mellett szülőkről és nagyszülőkről, megélhetésről, identitásról, sikeréről, biztonságról, életperspektívákról és effélékről. Mindez, persze, csak akkor lehet hiteles, ha őszinte, ha az egész társadalomhoz (és nem egyes rasszokhoz, osztályokhoz és kasztokhoz) szól, ha összhangban van és beágyazódik általánosabb gazdasági és politikai perspektívákba is.

Visszatérve az alcímbebeli kérdésre, próbáljuk a pozitív választ beágyazni a jelenkori magyar társadalom általánosabb gazdasági, társadalmi és politikai perspektíváiba. Némi egyszerűsítéssel: az európai uniós perspektívába.

Az EU-tagországok demográfiai helyzetében az elmúlt húsz évben radikális változások álltak be. Gyakorlatilag teljes „fertility rangsorhelycseré” zajlott le a korábbi minták s az egyes országok között. Mára Európa legalacsonyabb születési mutatóit Olaszország, Spanyolország és náluk némileg enyhébb mértékben Portugália produkálja. Más szóval azok az EU-tagországok, melyekben:

- a legalacsonyabb a női foglalkoztatás, a legmagasabb a női munkanélküliség;
- a legjelentősebb az anyaság miatti tartós kimaradás a munkaerőpiacról, s a legenyhébb az az állami szerepvállalás a gondozásban (bölcsőde, óvoda, illetve idős- és fogyatékosgondozás);
- a nők iskolázottsági mutatója magasabb a férfiakénál;
- erős katolikus nyomás hat a családtervezés és születésszabályozás ellen;
- s talán épp annak a tradíciónak a folyományaként, hogy az egyházi karrierekből a nők ki vannak rekesztve – gyenge a női érdekképviselet a napi politikában.

Számos szakértő úgy jellemzi a helyzetet, hogy a nők egyfajta „szülési sztrájkban” vannak: nem engedhetik meg maguknak azt a luxust, hogy gyermeket szülve kiessenek (és örökre kirekedjenek) a munkaerőpiacról, elfecsérelve ezzel korábbi, iskoláikba történt befektetéseiket. Másrészt „alacsony termékenységű egységűről” beszélnek: ha az állam nem vesz részt a gondozásban, úgy csak kevés függő helyzetű családtag gondozását lehet „bevéllalni”.

Európa pozitív népesedési mutatókkal jellemezhető országai ezzel szemben az elmúlt években a skandináv államok, mindenekelőtt Dánia, ahol:

- magas a női foglalkoztatás;
- rugalmas a nők foglalkoztatása, teret adva a legkülönbélebb atipikus munkavégzési lehetőségeknek;
- az anyasági címen járó szociális ellátások a nőket nem a munkaerőpiacról való tartós kimaradásra, hanem a mielőbbi visszatérésre ösztönzik;
- mindezt megerősíti a nők munkajogi védettsége, különös hangsúllyal a visszatérés munkajogi garanciáira;
- magas az állam részvétele úgy a gondozásban, mint az egyéni igényekhez igazodó, rugalmas szociális kínálat biztosításában;
- tabuk nélkül lehet beszélni a szexuális nevelésről, nyílt politikai nyomást lehet gyakorolni annak érdekében, hogy a szülészeti-nőgyógyászati ellátást fejlesszék, a reprodukciós egészségügyi ellátást biztonsággal és minden nő számára egyenlően hozzáférhetővé és megaláztatásoktól mentessé tegyék;
- általános a tolerancia a nem szokásos együttélési formák és szexuális magatartások – mindenekelőtt a házasságon kívüli gyermekvállalás iránt;
- erős a feminista tradíció, és megeshet, hogy a kormány tagjainak több mint a fele nő (l. Norvégia).

Ha tehát a népesedéspolitika perspektíváit Nyugat-Európa irányában keresgéljük, akkor mindenekelőtt fel kell adnunk ama 19. századi férfias tévképzeteket, hogy a nőket haza kell zavarni babázni, mert akkor sok baba lesz. Részben azért, mert ezt túl sok nő nem teheti meg, de még inkább azért, mivel túl sok nő nem is akarja. (Nem lehet, és nem is érdemes korlátozni, hogy az, aki haza akar menni babázni és megélhetését így is biztosítani tudja, megtehesse ezt. Ámde önmagában még nem vezet születési arányjavuláshoz, ha ez az államilag preferált minta.)

Az elmúlt húsz év európai társadalomfejlődése alapján bátran állítható, hogy a legkedvezőbb születési mutatókat elérni képes pályák

- részben a női emancipáció kiterjesztésére és elmélyítésére irányuló politikák (ide értve a munkaerő-piaci emancipációt, a munkaerőpiac rugalmas befogadóképességének erősítését, a női foglalkoztatási arányok javítását);
- a szexuális magatartásokkal szembeni politikai semlegesség politikája (itt mindenki a melegekre szokott gondolni, amivel semmi baj, rájuk is kell gondolni –, de ennél arányaiban súlyosabb a jogi értelemben vett magányos anyák szexuális magatartásával kapcsolatos, stigmák nélküli semlegesség, mivel annál kevés otrombább tabu akad, hogy a gyereket egyedül nevelő nőknek is lehet, sőt: van is szexuális életük...);
- az állam intenzív részvétele a gondozási feladatokban;
- a gyerekszegénység csökkentése, annak evidenssé tétele, hogy az adott társadalom minden megszületett gyermek tisztas felneveltetéséhez és iskoláztatásához megfelelő segítséget, garanciát nyújt (nota bene: a statisztikák szerint a gyerekszegénység leghatásosabb ellenszere éppen a magas női foglalkoztatottság);
- biztonságos, megaláztatások nélküli, törvényesen garantált reprodukciós egészségügyi ellátások, melyek képesek kiterjeszteni azt a ma még inkább csak középosztályi gyakorlatot, hogy a nők pár évtizede még jobbára 30 év alatt lezáródott

szülőképes kora mára akár tíz évvel is kitolható. (Itt összeérnek a szálak: feltéve, hogy a „késői” szülés nem töri derékba a munkakarriereket; feltéve, hogy kellő jogokkal körbebástyázott visszatérési esély van a munkaerőpiacokra).

Ha összegeznem kellene, mi az előfeltétele a nem rasszista népesedéspolitikának, úgy egyrészt azt mondanám, hogy az igazságos, élhető és békés társadalmi viszonyokat megcélzó társadalompolitika, de mindjárt hozzátenném azt is, hogy az előítéletektől, stigmáktól, valamint genetikai különbségek alapján történő diszkriminációktól semlegesített nőpolitika.

Vissza a hamutartóhoz...

Írásom talán magyarázatot nyújt arra, miért is jeleztem mindjárt az elején személyes érintettségemet. Nem tudom, hogy e tudományosnak alig nevezhető magántöprengések közreadása megfelel-e a társadalomtudósok közösségében elvárt magatartási szabályoknak. Megvallom, van némi nosztalgiaim ama szociológia iránt, amelybe belenttem, s amelyben a szociológusok körében még helye volt társadalmi-szociológiai kérdésként nemcsak Ginikről és regressziós együtthatókról beszélni, hanem vállalni, csi-szolni, formálni egymás társadalomról alkotott nézeteit is. Amelyben a szociológusok közösségének – olykor jelentős belső világnézeti különbségektől függetlenül is – közös feladata volt bizonyos alapvető, civilizatórikus értékek művelése, s az ezekről való diskurzus lehetőségének a fenntartása is. Amelyben nem a pártok hatalmi versengésében való állásfoglalás és részvétel számított társadalmi-politikai kérdésnek, hanem a helyes, az erényes, a tisztességes kifejezése, a közösség értékekben való vállalásának keresése, ami elválaszthatatlan részét képezte a szociológiának.

Ma úgy érzem, mindez nem része a szociológiának, és nem része semmiféle közbeszédnek, diskurzusnak sem. Ami, persze, nem holmi fátum, nem a balsors kényszere – csupán egy helyzet passzív elfogadása. Egy helyzeté, amely távolról sem megváltoztathatatlan, hiszen maradhatnánk továbbra is abban a kuhniánus axiómában, hogy a szociológiának mindazon része, amit a szociológusok közössége annak tekint és akként gyakorol. Ha fontos, úgy akár a társadalmi értékekről való diskurzus is lehet ez.

Ám ha nem, akkor sincs semmi dráma. Melegh Attilával fogunk mi még folyósokon, erkélyeken, házibulik konyhájában egy-egy hamutartót találni, melyet körültopogva elfüstölöghetünk néhány általunk fontosnak vélt dologról.